

GYERMEKHANGSZEREK HASZNÁLATA AZ ÓVODÁBAN A KREATIVITÁS, A SZOCIÁLIS ÉS A MOTOROS KÉSZSÉGEK TÜKRÉBEN¹

Horváth Viktória²
Nagyné Árgány Brigitta³

A tanulmány célja a gyermekhangszerek szerepének mélyebb megértése az óvodai nevelésben. A kutatás feltevései alapján a gyermekhangszerek használata elősegíti a gyermekek kreativitásának, szociális és motoros készségeinek fejlődését. A kutatási kérdések megválaszolásához kvantitatív kutatási módszer került alkalmazásra, melynek során óvodapedagógusokkal (N=10) készült interjú két intézményben az adott témakörben. Az interjúkérdések egy része az óvodapedagógusok megismerését (szakmai tapasztalat, hangszeres tudás, hangszerhasználat), továbbá a gyermekhangszerekre vonatkozó információk összegyűjtését (szerepük, alkalmazásuk jellemző szinterei és gyakorisága) szolgálta, míg más részük a kutatás tárgyát képező készségekre vonatkozott. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a megkérdezett óvodapedagógusok többsége rendelkezik hangszeres jártassággal, viszont eltérő gyakorisággal alkalmazza hangszeres tudását. Tapasztalataik alapján a gyermekhangszerek alkalmazása gyakori az óvodai tevékenységek során, és számos szempontot vesznek figyelembe kiválasztásukkor. Említették a gyermekek zenei improvizációs tevékenységének támogatását, a kreativitás kibontakoztatását, az együttműködés, az empátia, a koncentráció, a motoros és a szociális készségek fejlődését. Az óvodák számára hasznos lehet a gyermekhangszerek rendszeres használatának erőteljesebb szorgalmazása, a jó gyakorlatok szélesebb körben való terjesztése, ezáltal ezen eszközöknek a kisgyermekek sokoldalú fejlődésében és tanulási folyamataik hatékony támogatásában való szélesebb körű alkalmazása.

1. Bevezető gondolatok, hangszerhasználat az óvodában

1.1 Az óvodapedagógus hangszerei

Kezdetben, a 19. század végén a két évfolyamos „kisdédóvóképzők” tantárgyai között a hegedülés szerepelt. A hegedűoktatás célja az volt, hogy a gyermekek a dalokat nem csupán hangjegyek alapján, hanem emlékezetből, tiszta hangzással elő tudják adni.⁴ „Csak az az ének kísérelhető hangszerekkel, amelyet a gyerekek már pontosan, szépen tudnak énekelni. Az óvónő tudásától, ízlésétől függ, hogy melyik dalt hangszereli és milyen mértékben alkalmazza a dal szövegéhez és melódiájához a különböző hangszereket.”⁵

Napjainkban az óvodában nincs szükség a gyermekdalok hangszeres kíséretére, de továbbra sem hanyagolható el a hangszerhasználat, elvárás, hogy az óvodapedagógusok képesek legyenek legalább egy dallamhangszeren játszani. Célszerű óvodai hangszernek a furulya vagy

¹ Ez a tanulmány rövidített és átdolgozott változata annak a pályamunkának, mely a XXXVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencián a Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekcióban, az Általános óvodai fejlesztés tagozaton a zsűri különdíjában részesült.

² óvodapedagógus, Gyermek kultúra MA hallgató

³ egyetemi docens, Kodolányi János Egyetem

⁴ Mészáros, I. (1988). Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó., 117-119.o.

⁵ Mészáros, I. (1988). Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó., 169.o.

a gitár közül választani, de szóba jöhet még a hegedű, a xilofon és a metalofon is.⁶ Az óvodapedagógusnak a megfelelő hangszer kiválasztása kulcsfontosságú ahhoz, hogy a gyermekek élményszerűen szerezzenek zenei tapasztalatokat. A jól megválasztott hangszer változatossá teheti az óvodapedagógus zenei tevékenységeit, továbbá a gyermekek életkorának és egyéni fejlettségének megfelelően lehetőséget teremt a személyre szabott zenei programok megvalósítására.

1.1.1 Furulya

Az óvodapedagógusok számára legrövidebb idő alatt a furulya lehet a legkönnyebben elsajátítható hangszer. E hangszer hátránya, hogy kicsi a hangterjedelme, valamint ritkán az is előfordul, hogy gyártási hiba miatt hamisan szól. A C szopránfurulya hangja egy oktávval magasabb, mint az énekhang, dinamikus dallamok előadására és többszólamú játékhoz kiváló lehet. Ezen jellemzők kiemelten hozzájárulnak a zenei előadások sokoldalúságához és gazdagságához. A furulya használata széles körű zenei kifejezési lehetőségeket kínál. Emellett egyediséget és változatosságot adhat a zenei előadásoknak. A furulya megszólaltatása elsősorban a levegő rezgésével kezdődik, melynek irányát és erejét kell szabályozni. Az ajkak és az ujjak helyes pozíciója elengedhetetlen a kívánt hangok előállításához.

A stabil és kényelmes furulyatartás fontos a tiszta hangzás érdekében. A helyes tartás és ujjtechnika kialakítása rendszeres gyakorlással és tudatos figyelemmel jár, de jelentősen hozzájárul a játék kényelméhez, a tiszta hangzás kialakításához és a zenei kifejezőképesség fejlesztéséhez is.

1.1.2 Hegedű

Az óvodai zenei nevelés során a hegedű a legkiválóbb hangszer, amit óvodapedagógus választhat. Rugalmasságával és hangterjedelmével az óvodások hangjához tökéletesen képes alkalmazkodni.⁷ A hegedű a vonós hangszerek családjába tartozik.⁸ Zengő hangja rendkívül közel áll az emberi hanghoz. Az óvodai dalok mellett, a zenehallgatásra szánt művek előadása is rendkívüli minőségű ezen a hangszeren. A hegedűjáték elsajátításához kiváló zenei hallás is kell a rendszeres gyakorlás mellett és ez több év elkötelezettséget jelent a hangszer tanulás iránt.⁹

A hegedűjátékhoz a gyakorlás mellett precíz kivitelezés szükséges, a hangszer kifinomultsága miatt igényli a pontos kezelést. A legnépszerűbb és legelismertebb hangszerek közé tartozik. Az óvodában kevés óvodapedagógus használ hegedűt, mert a saját hangszer vásárlása és annak fenntartása költséges. Kezdetben az óvodapedagógus hallgatókat segítették hangszerkölcsonzással, de tanulmányaik befejezésével ezt a kiváltságukat elvesztették. Azoknak, akik hegedűn játszanak, önmaguknak kell megteremteni a hangszerjáték feltételeit.¹⁰

⁶ Tóth-Pajor Szabolcsné. (2016.). Kisgyermek zenei nevelésének gyakorlata az Óvodai Nevelés című szakfolyóirat 1990-2015 között megjelent cikkeinek tükrében. Óvodai Nevelés., 21-22.o.

⁷ Törzsök, B. (1982). Zenehallgatás az óvodában. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft., 17.o.

⁸ Peham, C., & Traiger, L. (2017.). Zene, A hangok bűvöletében. [H. n.]: Babilon kiadó., 24.o.

⁹ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 117.o.

¹⁰ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 53.o.

1.1.3 Gitár

A gitár húros hangszer és szép hangzása különleges zenei élményeket képes nyújtani. Használatához el kell sajátítani az összhangzattan alapjait, amely az egyszerű gyermekdalokhoz képest sok időbefektetést jelent. Az óvodapedagógust a gitár használata zeneileg műveltebbé teszi, de kizárólag csak zenehallgatásra érdemes használni. A népi gyermekdalok és a magyar népdalok egyáltalán nem igényelnek hangszeres kíséretet, önmagukban tökéletesen helytállnak az óvodai zenei nevelésben.¹¹

Az óvodában kevésbé használják a gitárt annak bonyolultsága miatt. Emellett az óvónők időhiánya és a hangszer tanulásához szükséges gyakorlás hiánya is hozzájárulhat ahhoz, hogy a gitárt kevésbé preferálják az óvodai zenei tevékenységek során.

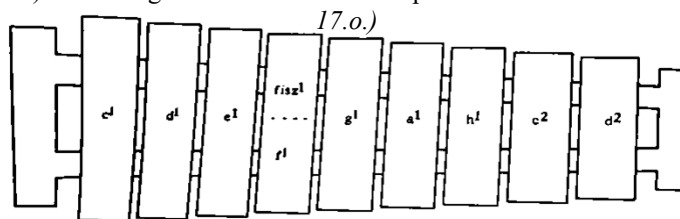
1.1.4 Xilofon és metalofon

A xilofon és a metalofon az ütőhangszerek családjába tartozik. Aki legalább alapfokon jártas a kottaolvasásban, az rövid időn belül könnyen elsajátíthatja a hangszer használatához szükséges alapokat.¹² A két hangszer működtetésében és felépítésében (Lásd: 1. számú ábra) megegyezik, de különböző anyagból készülnek.

A xilofon fából készül, melyre görög neve utalást is tesz, hiszen a xilos (=fa) szóból

1. sz. ábra: A xilofon és a metalofon felépítése

(Forrás: Törzsök, B. (1982). Zenehallgatás az óvodában. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft.),

ered. A metalofon neve szintén görög szóból eredeztethető, a metalos (= fém) szóból kapta nevét. Anyaguk más, de emiatt hangszínük is különböző. A metalofonnak fémesen zengő hangja van, míg a xilofon „száraz” csattogó hangot ad. A két hangszert gyakran összecserélik, a metalofont is xilofonnak nevezik.¹³ Az óvodapedagógus számára ideális hangszer, hiszen egyszerűbb változata nem túl költségigényes, könnyen beszerezhető, egyszerűen működtethető.

Az óvodapedagógus sok más hangszerrel (pl.: fuvola, klarinét, cselló, ukulele) is dolgozhat, de fontos, hogy ne csak felületesen ismerje azok kezelését, hanem mögöttük több éves gyakorlat álljon.

1.2 Hangszerek használata az óvodai zenei nevelésben

Amennyiben hangszeres mű bemutatására kerül sor, lehetőség szerint az minden esetben élő előadással történjen. A hangszeres műveknek a gyermekek fejlettségéhez és életkori sajátosságaihoz igazodnia kell. Az óvodapedagógusnak élményszerű, kifogástalan előadást kell nyújtania.¹⁴

¹¹ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 118.o.

¹² Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 117.o.

¹³ Törzsök, B. (1982). Zenehallgatás az óvodában. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft., 17-18.o.

¹⁴ Tóth-Pajor Szabolcsné. (2016.). Kisgyermek zenei nevelésének gyakorlata az Óvodai Nevelés című szakfolyóirat 1990-2015 között megjelent cikkeinek tükrében. Óvodai Nevelés., 21-22.o.

Menetelés közben, egyenletes járás alatt furulyát alkalmazva a gyermekek a zene ritmikus lüktetését könnyebben érzékelik, mint az énekhangot, így örömmel vesznek részt a zenei élményben. Hangszert használhatunk a gyermekek táncának kíséretében is. Ez nemcsak a gyermekek fáradását csökkenti, hanem a pedagógus hangját is kíméli. Az énekfoglalkozást hangszeres zenehallgatással zárhatjuk, így a gyermekek még gazdagabb zenei élményt kaphatnak. A dallamok felismerésekor a dalokat hangszerral is bemutathatjuk. A magas és mély hangok, a gyors és lassú váltakozása, valamint a különböző hangerő érzékeltetésére a hangszeres játék is kiválóan alkalmas.¹⁵ Ugyanakkor a gyermekhangszereket célszerű megfelelő kontextusban alkalmazni, mivel a túlzott hangszeres zaj zavarhatja a csendesebb zenei pillanatokat. Fontos a hangszeres és hangszer nélküli zenei élmények egyensúlyának fenntartása a gyermekek fejlődése szempontjából.

Általánosságban kerülni szükséges a felesleges és túlzott hangszerjátékot. Amikor a gyermekek énekelnek, javasolt elhagyni a hangszeres kíséretet, kivéve amikor az adott dal eleve tartalmazza azt (pl.: egyes Gryllus dalok). A hangszerjáték elvonhatja a figyelmet a gyermekek énekéről, megnehezítve ezzel a hibák észlelését és javítását. Új dal tanításakor javasolt kerülni a hangszeres kíséretet. Az új dal esetében fontos a dallam és a szöveg egysége, azt egymástól nem szabad elválasztani. Fontos megjegyezni, hogy egyes dalokat időnként lehet kísérni hangszerral, de ez ne történjen meg rendszeresen.¹⁶

2. Gyermekhangszerek

2.1 Hangszer vagy gyermekhangszer?

A hangszerek sokféle hangzással bírnak, amelyek segítségével különböző zenei stílusokat tudunk kifejezni. „*A hangszer zenei hangok keltésére, zenélésre szolgáló eszköz.*”¹⁷ Ezek sokféle formában és méretben léteznek, és fontos szerepet játszanak a zenei alkotásban és előadásban.

A gyermekhangszerek a hagyományos hangszerekhez képest kisebb méretű, könnyen használható hangszerek, melyek kifejezetten a gyermekek számára készültek és a gyermekek szórakoztatását szolgálják. Zenei tevékenységek során a gyermekhangszereknek köszönhetően zenei élményt élhetnek át a gyerekek, továbbá ezek az eszközök széleskörű fejlődési lehetőségeket kínálnak. „*A gyermek zenélés közben érzelmeket él át, érzelmeket hoz létre.*”¹⁸ A zenéhez kapcsolódó tevékenységek élményekkel gazdagítják az óvodás korú gyermekeket, és fontos szerepet töltenek be a tapasztalatszerzésben.¹⁹ A gyermekhangszerek egyszerűsége mellett, használatuk biztonságosabb és a kisgyermekek igényeinek megfelelően lettek kialakítva. Fontos megjegyezni, hogy a gyermekhangszerek is valódi hangszerek, a felnőtt hangszerek kezdetlegesebb változatai,²⁰ emiatt művészi előadásra nem alkalmasak.

¹⁵ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 55.o.

¹⁶ Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). Ének zene az óvodában. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest., 55.o.

¹⁷ Eöry, V. (2013.). Magyar értelmező szótár diákoknak. [H. n.]: Tinta Könyvkiadó KFT., 296.o.

¹⁸ Falus, A. (2016). Zene és egészség. [H. n.]: Kossuth Kiadó., 188.o.

¹⁹ Balogh, M., & Czíkó, G. (2000). Az óvodai zenei nevelés módszertana 1.rész. Losonc: [K. n.], 4.o.

²⁰ Árgány, B. (2022). „Hang-szereljünk!”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft., 7.o.

2.2 A gyermekhangszerek típusai

Mivel a gyermekhangszerek hasonló felépítésűek, mint a felnőtt hangszerek, csoportosításuk is azonos alapokon történik. A gyermekhangszerek csoportosítását több szempont szerint is meg lehet közelíteni. Jelen esetben a választott csoportosítási szempont a hangszerek megszólaltatási módja. A hangszerek csoportjai közé tartoznak a vonós, a billentyűs, az ütős és a pengetős eszközök.²¹ Gyermekhangszerek esetében egyszerű a csoportosítás anyaghasználat szempontjából, hiszen ezek az eszközök általában fából, fémből vagy műanyagból készülnek. A gyermekhangszereket nem professzionális zenélésre szánták, ezért nem szükséges, hogy ugyanolyan tökéletes hangzást produkáljanak, mint a felnőtteknek szánt változatok. „A gyermekek kezébe óvodában ütőhangszereket adunk: dob, háromszöget és cintányért.”²²

Az ütős hangszereket ritmushangszernek is hívják, mivel fő céljuk a ritmus tartás, ritmus diktálás²³. „Megszólaltatásuk főképp ütéssel, fúvással vagy dörzsöléssel történik.”²⁴ A gyermekek ritmusérzékének fejlődéséhez nagymértékben hozzájárulnak. A hangszerek megszólaltatásához mindkét kezet használva a két agyfélteke összehangolását segíthetjük elő. Emellett alkalmazásuk támogathatja a koncentrációs készség fejlődését is, hiszen a gyermeknek a figyelmét teljes mértékben a kezei mozgására kell összpontosítania. A legfontosabb ütős gyermekhangszerek közé tartozik a dob, a háromszög és a cintányér.

A dobok membranofon hangszerek. „A membranofon hangszerek kifeszített membrán révén hozzák létre a hangokat.”²⁵ Óvodában a hagyományos kisméretű, egy kézbe vehető dobot érdemes használni. Emellett használhatunk csörgődobot is, de ha felesleges zajt keltenek a csörgők, akkor érdemes inkább mellőzni ezt a hangszert. A dob a legjobb választás óvodai hangszernek, mivel egyszerűsége ellenére rendkívül hatékonyan fejleszti a gyermekek ritmusérzékét. Játékos formában segít a zenei kreativitás kibontakozásában és eközben könnyen kezelhető is. Kétféleképpen szólaltathatjuk meg: kézzel vagy verővel. Kézzel való megszólaltatásához a dob ujjainkkal vagy kézfelületünkkel üthetjük, különböző technikákkal kifejezve a különböző hangszíneket. Verővel történő megszólaltatáskor a dobverőt a kezünkbe véve a dobra ütünk, szintén figyelve az ütések erősségére és időzítésére a kívánt hangzás eléréséhez.

További gyermekhangszer, melyet fontos megemlíteni: a háromszög (triangulum). Az eszköz fémből készül és rendelkezik egy hozzátartozó ütővel, mellyel meg kell koppintani a háromszög alsó részét, amely így hangot hoz létre. A háromszöget zsinórra akasztva, közel a váll magasságában szükséges megfogni. Fontos, hogy tartsuk azt annyira távol a testtől, hogy a ruha és a gyermek ujjá se érjen hozzá. A hangszer alsó keresztrúdjára fentről lefelé ütünk, ezzel elkerülve, hogy a háromszög forogjon. A háromszöget a bal kézben kell tartani, míg a fémütőt a jobb kézben. Balkezes gyermek esetén ez ellenkező kézzel történik.²⁶

A cintányér alakja kerek és lapos. Ez általában fémből készül és a megszólaltatásához mindkét kézre szükség van. A cintányért zsinórjainál fogva ütjük össze²⁷, így ennek

²¹ Bär P., F. (2003.). Mi MICSODA Hangszerek. [H. n.]: Tessloff és Babilon Kiadó., 7.o.

²² Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.

²³ Peham, C., & Traiger, L. (2017.). Zene, A hangok bővületében. [H. n.]: Babilon kiadó., 38.o.

²⁴ Árgány, B. (2022). „Hang-szereljünk!”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft., 7.o.

²⁵ Árgány, B. (2022). „Hang-szereljünk!”. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft., 8.o.

²⁶ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.

²⁷ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 98.o.

következtében a hangszer rezgése hozza létre a hangot. A cintányér használata kifejezetten ideális a nagyobb gyermekek számára, mivel ők az életkori sajátosságaiknak megfelelően képesek azt könnyebben kezelni. Ezenkívül a cintányér játékaival a gyerekek ügyessége és motorikus képessége is fejlődik.

Sedef S. és Canan E. 2013-as kutatása szerint, a törökországi óvodákban a zenei eszközök hiányának kompenzálása érdekében elterjedt kézműves tevékenység, hogy a gyermekek kézzel készítenek hangszereket. Ezen óvodákban hangsúlyozzák az ütőhangszerek használatát, amely kreatív zenei oktatási megközelítést kínál. A kutatások szerint a gyermekek részvétele a zenei tevékenységekben és saját hangszereik létrehozásában elősegíti az alapvető készségek fejlődését, ami később iskolai tanulmányaikra és mindennapi életükre is pozitív hatással lehet. A Török Nemzeti Oktatási Minisztérium évente összeállít egy listát az óvodákban javasolt zenei felszerelésekről, de ezek beszerzése nehéz, ezért támogatják a hangszerek házilagos elkészítését. A gyermekhangszerek készítése nemcsak közösségépítő szerepet tölt be, hanem segít az önkifejezés és a kreativitás fejlődésében. (2. sz. ábra)²⁸.

2. sz. ábra Közösségépítés hangszerek segítségével
(Forrás: Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 99.o.)

3. A kreativitás, a szociális és a motoros készségek

A kreativitás, a szociális készségek és a motoros készségek együttes fejlesztése kulcsfontosságú a személyiség fejlődésében és az életminőség javításában. Ezek az elemek egymást kiegészítve hozzájárulhatnak egy kiegyensúlyozott és gazdag életvitel kialakításához.

3.1 Kreativitás

„A kreativitás valamiféle mentális tevékenység, bizonyos különleges személyek fejében megtörténő felismerés. Az ilyen kurta meghatározás azonban félrevezető lehet. A kreativitás nem pusztán az emberek fejében jelenik meg, hanem az emberek gondolatainak és szociokulturális környezetének interakciójában. Rendszerszintű s nem egyéni jelenség.”²⁹

„Pszichológiai tesztekkel kimutatták, hogy a zene hallgatása, élvezete is növeli a kreativitást és a képzelőerőt.”³⁰ A kreativitás a mindennapokban fontos szerepet játszik a problémamegoldásban. Kreatív gondolkodással könnyebben találhatunk hatékony

²⁸ Sedef, S., & Canan E., Ü. (2013). Musical instruments made by small hands: A multifunctional activity at preschools in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 93, 1879-1884., 1879.o.

²⁹ Csíkszentmihályi, M. (2008). *Kreativitás A flow és a felfedezés, avagy a találékonyság pszichológiája.* (A. Keresztes, Ford.) Budapest: Akadémiai Kiadó., 30.o.

³⁰ Falus, A. (2016). *Zene és egészség.* [H. n.]: Kossuth Kiadó., 24.o.

megoldásokat az adott feladataink, céljaink teljesítésére. Gyakran nehéznek, megoldhatatlannak hitt feladatokat könnyebben megoldhatunk, ha fejlett kreativitási képességgel rendelkezünk. A kreativitás mindenki számára elérhető készség, amelyet fejleszthetünk és alkalmazhatunk a mindennapi életben. A fejlesztése idő és gyakorlat kérdése, de rendszeres gyakorlással magasabb szintre emelhető ez a képesség. A gyermekek különböző módon fejezik ki kreativitásukat. Bár minden gyermek kreatív, különböző területeken és módokon mutatják meg ezt a képességüket.

Az óvodás gyermek kreativitását kifejezheti színes rajzok készítésével, ahol szabadon választhatja meg a színeket és formákat. Továbbá, a játékok során fantáziadús történeteket és szerepjátékokat alkothat, ahol saját világait és karaktereit hozza létre. A kézműves tevékenységek, például a gyurmázás vagy a papír alakítása során is saját elképzeléseit formálhatja meg. Zenei tevékenység alkalmával a szabad ritmus és dallamalkotás során bontakozhat ki igazán a gyermek kreativitása. Amikor kreatív tevékenységekről beszélünk, akkor a lehető legkevesebbet avatkozunk be a folyamatokba. A gyermek akkor tud a leghatékonyabban fejlődni, ha szabadon alkothat, önkifejezése nincs akadályozva. Kezdetben a gyermekek kísérleteznek az eszközökkel, saját határaikat feszegetik. Az önkifejezés kulcsfontosságú eszközzé válik, amikor már azt kívánják kifejezni, ami bennük van, legyen az érzés, élmény, személy vagy tárgy.

A képzelet és a kreativitás fejlődése során a gyermekek megtanulják adott helyzetekben, hogy cselekedjenek és reagáljanak. Fontos, hogy improvizálni, kísérletezni tudjanak.³¹ A kíváncsiság és a dolgok iránti érdeklődés nélkül kreativitásról nehezen beszélhetünk. Amennyiben odafigyelünk a világ történéseire, eseményeire, az segítségünkre lehet az újszerű dolgok felfedezésében. Az érdeklődés segíthet abban, hogy az akadályokat, feladatokat észrevegyük, kreativitásunk segítségével megoldhassuk azokat.³²

Az improvizáció az ötletek generálásának egy formája, egyben a kreativitás alapvető megnyilvánulása, amely arra ösztönzi a gyerekeket, hogy fantáziájuknak megfelelően alkossanak. A gyerekek zenei alkotókészségüket sokféle tapasztalatuk és zenei emlékeik alapján fejlesztik. Az óvodapedagógusoknak fontos szerepe van abban, hogy a gyerekek kreatív készségeiket kibontakoztassák, példáikkal és bátorításukkal. Azok a gyerekek, akik spontán elkezdnek énekelni, jól érzik magukat, különösen, ha az óvónő támogatja őket. Az alkotóképesség általános része az emberi személyiségnek, és az óvodapedagógusoknak lehetőségük van pozitívan befolyásolni a gyerekek zenei kreativitását, például énekes motívumokkal.³³

3.2 Szociális készségek

*„A kisgyermekkor szociális fejlődés főszíntere a család”*³⁴, így a szülők szerepe kulcsfontosságú a folyamat során. A családi szocializáció során a gyerekek megtanulják az együttműködést, az empátiát és az alapvető társadalmi normákat. A szülők által közvetített értékek nagy hatással vannak a gyermek szociális fejlődésére. A szülők mintát nyújtanak

³¹ Hirler, S. (2005). Frühe Kindheit – die ersten sechs Jahre. Deutsche Liga für das Kind 8. Jg., Heft 4, 8-13., 3.o.

³² Csíkszentmihályi, M. (2008). Kreativitás A flow és a felfedezés, avagy a találményság pszichológiája. (A. Keresztes, Ford.) Budapest: Akadémiai Kiadó., 60.o.

³³ Forrai, K. (2022). Ének az óvodában. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT., 108-109.o.

³⁴ Csapó, B. (2012). Mérlegen a magyar iskola. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó., 328.o.

gyermekük számára és az elsődleges példaképei a társadalomba való beilleszkedésük során. Fontos a pozitív példamutatás, a megfelelő társadalmi értékek követése. Az együtt töltött idő, a játék és a beszélgetések mind hozzájárulnak a gyermek szociális készségeinek fejlődéséhez.

A kisgyerekek szocializációs folyamatát négy különböző, de összefüggő területre oszthatjuk:

- Szabályozó-kontroll: a gyermekben tudatosítják az erkölcsi normákat, szabályokat.
- Képzési kontextus: a gyermek ismereteket szerez, készségeket sajátít el.
- A képzelet kontextusa: a gyermek ösztönzése, kísérletezés, alkotás.
- Interperszonális kontextus: érzelmi állapotok megismerése, tudatosítása.³⁵

Az óvodai szocializáció a gyerekek életében meghatározó időszak. Az óvodában a gyermekek elsajátítják az empátia és az együttérzés alapjait, amely segít a kapcsolatok kialakításában. A közös játékok során megtanulnak alkalmazkodni társaikhoz és képesek az érzelmeik kifejezésére. *„Az érzelmeik kifejezése, mint szociális készség az önkifejezés készségei közé sorolható – a készségcsoport további eleme a vélemény kifejezése, a dicséret elfogadása és a pozitív énkép.”*³⁶

A gyermekek egyre inkább önállóvá válnak, elkezdődik a társadalomba való beilleszkedésük folyamata. Az óvodai beilleszkedés során kiemelkedő fontosságú az új szociális szerepek elsajátítása és új kapcsolatok kialakítása. Ezen folyamat részeként alkalmazkodni kell a gyermeknek az új feltételekhez, kapcsolatokhoz és elvárásokhoz.³⁷ A zenei nevelés pozitív hatással van az intelligenciára is, mivel hangszeren játszani az egyik legösszetettebb emberi tevékenység. A legegyszerűbb dalok hangszeres előadásához szükség van érzelmre és nem utolsósorban értelemre is.³⁸

Az együtt zenélés és éneklés alkalmával a gyerekek közösen dolgoznak a zenei kifejezésen és megosztják egymással élményeiket. Ennek eredményeként kialakulhat a közösségi szellem és az empátia. A zenés játékok ösztönzően hathatnak a csoportos tevékenységekben, segítve az együttműködés készségeinek kialakítását. A különböző zenei stílusok hallgatása és megbeszélése során a gyermekek megoszthatják érzelmeiket és véleményüket egymással, ami elősegítheti az érzelmi intelligencia és a verbális kifejezőkészség fejlődését. A kreatív zenei játékok és a csoportos zenélés során együttműködhetnek, megosztják az eszközöket és alkotásokat hozhatnak létre, ezzel erősítve a csapatmunka készségeit.

3.3 Motoros készségek

A motoros képességek a mozgástevékenységek öröklött és szerzett összetevőit foglalják magukban. Ezek két nagy csoportja: a koordinációs és a kondicionális képességek. Ide tartoznak olyan összetevők, amelyek fejlődnek az egyéni fejlődés során a genetikai adottságok és környezeti tényezők hatására, de tudatosan is fejleszthetők. A motoros képességek egy teljes rendszeren belül jelennek meg, amit cselekvésnek nevezünk. Ebben a rendszerben különböző

³⁵ Bernstein, B. (1971). Társadalmi osztály, nyelv és szocializáció. [H. n.]: [K. n.], 52.o.

³⁶ Zsolnai Anikó: A szociális készségek fejlődése és fejlesztése gyermekkorban, Iskolakultúra Online, 2, (2008) 119-140, 120. o.

³⁷ Borbélyová, D., & Slezáková, T. (2015). A pedagógiai szervezési feltételek optimalizációja a gyermek első évfolyamba való beilleszkedésének kontextusában. Képzés és gyakorlat, 13. evf. 1-2. sz., 7-9.o.

³⁸ Bastian, G. H. (2001). Ergebnisse einer sechsjährigen Langzeitstudie über Wirkungen von Musik und Musizieren auf die Entwicklung 6- bis 12-Jähriger. Kinder optimal fördern - mit Musik, 1-5. 3.o.

tényezők, mint pszichológiai, élettani és környezeti tényezők, együttesen befolyásolják a cselekvést.³⁹

Az elmúlt évtizedekben szembetűnő változások követhetők nyomon a gyermekek testmozgási szintjében. A szabadtéri aktív játékot egyre inkább felváltják a benti elfoglaltságok. Kiemelendő, hogy az óvodás kor kritikus időszak a motoros fejlődés szempontjából. A motoros feladatok hiánya ebben az időszakban később nem pótolható hatékonyan, beleértve a fejlődést, növekedést és érési folyamatokat. Ezért az egészséges motoros fejlődés támogatása érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermekeknek ebben az időszakban nyújtott mozgási lehetőségekre és aktivitásokra.⁴⁰

A gyermek fejlődéséhez elengedhetetlen, hogy kiegyensúlyozott és aktív mozgáslehetőségeket biztosítsunk számukra, különösen a zenei tevékenységek során. Ezek a tevékenységek lehetőséget teremtenek a gyermeknek arra, hogy kreatívan és szabadon mozoghasson a zenére reagálva. Az aktív mozgás és zenei kifejezés összekapcsolása hozzájárulhat a gyermekek egészséges fejlődéséhez és a kognitív képességeik kibontakozásához. Az óvodapedagógusoknak kiemelten fontos szerepük van abban, hogy támogatassák és ösztönözzék a gyermekeket a mozgás és a zene harmonikus egyensúlyában.

Hangszereken való játék, például csörgők és dobok használata, pozitívan hat a gyerekek motoros készségeire. A finommotorika kialakításában nélkülözhetetlen, mivel a gyerekek különféle ujjmozgásokkal szólaltatják meg a hangszereket. Az ujjak mozgatása nem csak a zenei kifejezés része, hanem a kéz- és ujjkoordináció fejlesztését is elősegíti. A hangszerjáték és a ritmusok követése pozitív hatással van a szem-kéz koordinációra is, mivel a gyerekek időzítetten használják az ujjakat vagy más testrészeiket a hangszerek eléréséhez. A tánc és a mozgásos játékok további lehetőségeket kínálnak a motoros fejlődésre, beleértve az egyensúlyérzéklet és a testtudatot. A ritmusok követése vagy az ütőhangszerek használata során megjelenő mozgások fokozhatják a testtartás és a testrészek közötti koordináció készségeit. Ezen keresztül a gyerekek nem csak zenei élményeket szereznek, hanem átfogó motoros készségeiket is fejlesztik, ami előnyös lehet az általános fejlődésük szempontjából.

4. A kutatás célja és folyamata

A kutatás célja volt betekintést nyújtani az óvodai zenei nevelésbe, különös tekintettel a gyermekhangszerek alkalmazására és hatásaiknak mélyebb megértésére. További cél volt, hogy átfogó képet kapjunk a gyermekhangszerek szerepéről és jelentőségéről, feltárva azt is, hogy ezek az eszközök hogyan segíthetik elő a gyermekek kreativitásának, szociális és motoros készségeinek fejlődését. Remélve, hogy a kutatás hozzájárul ahhoz, hogy jobban megértsük, hogyan lehet tudatosan és hatékonyan beilleszteni ezeket az eszközöket a zenei tevékenységekbe. Emellett, a gyermekhangszerek szerepének kiemelése és kutatása az óvodai nevelésben új lehetőségeket nyithat a zenei tevékenységminták gazdagabbá és változatosabbá tételéhez, ezzel elősegítve a gyermekek sokoldalú fejlődését.

Feltevésünk, hogy a gyermekhangszerek használata elősegíti a gyermekek kreativitásának, motoros és szociális készségeinek a fejlődését.

³⁹ Polgár, T., & Szatmári, Z. (2011). A motoros képességek. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 7.o.

⁴⁰ Atikovic, A., Čolakhodžić, E., Užić-anin, E., Petković, E., Nožinović, A., Mujanović, E., Lilić, A. (2023). Age and Gender Differences in Anthropometric Characteristics and Motor Performance of 3 through 6 Young Kids Aged. Children, 1-10., 1-2.o.

Ehhez kapcsolódva a kutatási kérdések a következők:

1. Milyen szerepet játszanak a gyermekhangszerek a zenei tevékenységekben és mennyire gyakori azok használata?
2. Milyen módon alkalmazhatók, és hogyan segítik elő a gyermekhangszerek az óvodáskorú gyermekek kreativitásának, motoros és szociális készségeinek a fejlődését?

A kutatási kérdések megválaszolásához kvalitatív kutatási módszert választottunk, óvodapedagógusokkal készített interjúk segítségével nyertünk betekintést az óvodai zenei nevelés e területébe. A strukturált interjú előre meghatározott, rendszerezett kérdéseket tartalmazott (lásd: 1. sz. melléklet), amelyek lehetővé tették a pontosabb és összehasonlíthatóbb eredmények elérését, továbbá segítették a kutatási folyamat célirányos irányítását és megkönnyítették az adatok összegyűjtését. Az interjúk személyes jellege lehetővé tette, hogy az óvodapedagógusok megosszák saját tapasztalataikat és nézeteiket a kutatás témájával kapcsolatban. Az interjúkérdések körébe tartozott a gyermekhangszerek használatának hatékonysága a gyermekek kreativitásának, motoros készségeinek, valamint szociális és koncentrációs képességeinek fejlesztésében. Emellett a kérdések felölelték azt is, hogy hogyan támogatják az óvodapedagógusok az improvizációt és az együttműködést a zenei tevékenységek során, valamint hogyan befolyásolják ezek a tevékenységek a gyermekek konfliktuskezelését.

A 19 interjúkérdés körébe tartoztak az óvodapedagógusok megismerését segítő kérdések (szakmai tapasztalat, hangszeres tudás, hangszerhasználat), a gyermekhangszerekre vonatkozó információk (szerepük, alkalmazásuk jellemző színterei és gyakorisága), illetve a kutatás részét képező készségekre vonatkozó kérdések. A két kutatási kérdésre legfőképpen a 6-7., illetve a 12-13. kérdések (lásd: 1. sz. melléklet) adnak választ. A többi interjúkérdés is kulcsfontosságú, mivel átfogó és komplex képet nyújt az óvodai zenei nevelés egyes területeiről. Az interjúkérdések által betekintést nyerhetünk abba, hogy az óvodapedagógusok milyen módon járulnak hozzá a gyermekek zenei neveléséhez és kreatív fejlődéséhez. Az információk segítenek megérteni, hogy mennyire fontosnak tartják a pedagógusok a zenei készségek és tevékenységek integrálását a mindennapi gyakorlatba, valamint hogyan támogatják ezt a gyermekek spontán zenei megnyilvánulásainak és alkotótevékenységeinek bátorításával. Emellett feltárják az együttműködés és az empátikus viselkedés szerepét a zenei tevékenységek során, valamint, hogy hogyan hatnak ezek a tevékenységek a konfliktuskezelésre az óvodai környezetben. Az interjúk eredményeit a kutatási kérdésekhez igazodó sorrendben mutatjuk be.

Az interjúk két különböző intézményben (egy megyei jogú város egy intézményében és egy nagyközség egy intézményében), két hónap alatt (2024 február-március), összesen 10 óvodapedagógussal készültek. Az interjúalanyokat személyes kötődés alapján választottuk, a kötelező szakmai gyakorlathoz kapcsolódóan. Az interjúk rögzítését és rendszerezését követően az egyes válaszok elemzésére került sor, figyelembe véve azok összefüggését a kutatás célkitűzéseivel, a feltett kérdésekkel, valamint az általánosan elfogadott szakirodalommal. Az elemzés folyamán összehasonlítottuk a kapott válaszokat, melynek során kiemelésre kerültek azon meglátások, amelyekben érdekes vagy jelentős információk hangzottak el.

5. A kutatás eredményeinek bemutatása

E részben a kutatás által kapott eredmények és az ezekből levonható következtetések kerülnek bemutatásra, kiemelve azokat a főbb pontokat, amelyek a kutatás céljainak megvalósításához hozzájárultak. Az óvodapedagógusok pozitívan álltak azt interjúhoz és szívesen fogadták a megkeresést. Készségesen vettek részt a kutatásban, ami mutatja, hogy érdeklődéssel és odafigyeléssel fordultak a témához. A beszélgetés során lelkesen osztották meg gondolataikat a zenei neveléssel kapcsolatban, ami tükrözi elkötelezettségüket ezen a területen.

A kutatásban szereplő óvodapedagógusok 1982 és 2023 között szereztek diplomát. A megkérdezett tíz interjúalany közül kilenc fő rendelkezik felsőfokú, míg egy fő középfokú végzettséggel. Az interjúalanyok óvodapedagógusi pályán eltöltött ideje változatos időtartamokat ölel fel. Két személy 1-5 éve, míg kettő másik már 10-20 éve dolgozik ezen a területen. Kettő interjúalany esetében ez az idő 21-30 év, míg három másik számára ez 31-40 év. Egy interjúalany kiemelkedően hosszú ideje, 42 éve dolgozik óvodapedagógusként. Ő a legrégebben a pályán dolgozó, míg az eddigi legkevesebb időt eltöltött pedagógus mindössze 1 éve tevékenykedik óvodapedagógusként. Az óvodapedagógusok pályán eltöltött idejének mértékét az alább mellékelt táblázat ismerteti (lásd: 1. táblázat). Az interjú résztvevői között

1. sz. táblázat: Az óvodapedagógusok adatai
(Forrás: saját táblázat)

	1. interjúalany	2. in.a.l	3. in.a.l	4. in.a.l	5. in.a.l	6. in.a.l	7. in.a.l	8. in.a.l	9. in.a.l	10. in.a.l
Diploma szerzésének éve	1996	2023	1982	2020	1995	1989 (közép fokú végzettség)	2012	1997	1988	2002
Pályán eltöltött idő (év)	28	1	42	3	35	35	10	30	36	20
Jelenlegi intézményben eltöltött idő (év)	19	10	26	3	5	19	9	9	23	3
Betöltött pozíció	óvodapedagógus	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped., munkaközösség vezető	óv.ped.	óv.ped.	óv.ped., vezető helyettes	óv.ped.

három személy 1-5 éve, további három résztvevő pedig 6-10 éve dolgozik az adott intézményben. Kettő fő már 11-20 éve, míg további két személy 21-30 éve dolgozik az intézményben. A tíz megkérdezett személy kizárólag óvodapedagógusként tevékenykedik, egy fő emellett munkaközösség vezető, míg egy másik pedagógus vezető helyettes szerepkört is betölt. Az adatok szerint a vizsgált tíz óvodapedagógusból kilenc rendelkezik hangszeres jártassággal, ebből két személy kettő hangszeren is játszik (lásd: 3. sz. ábra).

3. sz. ábra: A megkérdezett óvodapedagógusok hangszeren való jártassága
(Forrás: saját diagram)

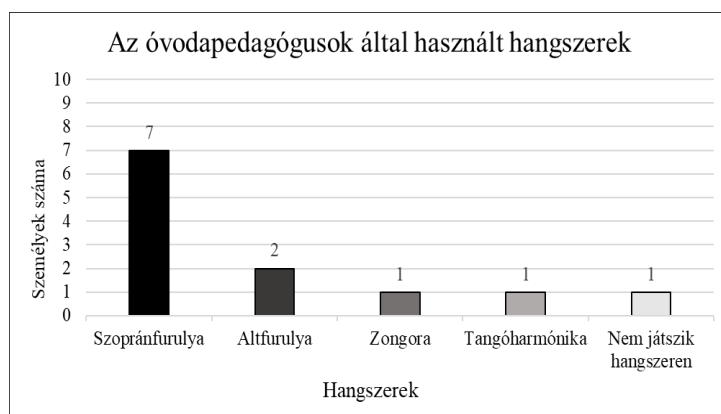

Kiemelendő, hogy közülük kettő óvodapedagógus zeneiskolában, négy az óvónőképző szakközépiskolában, míg kettő pedagógus a főiskolában szerezte hangszeres tudását. Egy pedagógus esetében érdekes megfigyelés, hogy külön órákon tanult meg hangszeren játszani egy alsós tanítójától. Az interjúalanyok közül hét játszik szopránfurulyán, közülük egy tangóharmonikán és egy másik zongorán is, továbbá kettő pedagógus altfurulyát használ (lásd: 4. sz. ábra).

Összességében kijelenthető, hogy a vizsgált csoportban a hangszeres készségek szintje kimagasló. Ebben az esetben a megfelelő hangszeres tudás elengedhetetlen azért, hogy az óvodapedagógusok hatékonyan tudják bemutatni és használni a gyermekhangszereket a gyerekekkel.

Az 5. interjúkérdés arra fókuszált, hogy milyen gyakran használják hangszereiket az óvodapedagógusok és mennyire tartják fontosnak azok használatát. Az interjúalanyok meglepően hasonló válaszokat adtak ebben a kérdésben, ami arra utal, hogy széles körű egyetértés van a hangszerhasználat fontosságáról a vizsgált óvodapedagógusok körében. Az óvodapedagógusok egyértelműen kiemelték a hangszerhasználat fontosságát. Sokan hangsúlyozták a zenei élmény nyújtásának jelentőségét a gyerekek fejlődése szempontjából, különös tekintettel az élőzene hiányára a mindennapokban. Megemlítették a hangszerek sokoldalú fejlesztő hatásait, kiemelve a zenei képességeket. A megkérdezett tíz interjúalany

4. sz. ábra: Az óvodapedagógusok által használt hangszerek
(Forrás: saját diagram)

közül hat rendszeresen, míg három alkalmanként használja hangszeres tudását az óvodai tevékenységek során. Meglepő, hogy egy óvodapedagógus egyáltalán nem játszik hangszeren.

Bár az előzetes elvárásaink szerint minden vizsgált óvodapedagógus rendelkezik hangszeres jártassággal, egy interjúalany kivételt jelentett. Az interjú során kiderült, hogy noha tanulmányai során kötelező volt hangszeren játszani, nem alakult ki hangszeres tudása. Ez rámutathat arra, hogy még egy kötelező rész a képzésben sem garantálja minden pedagógus hangszeres jártasságát. Ez az interjúalany, bár nem játszik hangszeren, mégis fontosnak tartja azok használatát az óvodai zenei nevelésben: „Fontosnak tartom, hogy az óvodapedagógusok tudjanak hangszeren játszani, hiszen a komplex foglalkozások mellett a játékok során is alkalmazni lehet ezeket az eszközöket.”

Az interjú során kiderült, hogy a kiválasztott intézményekben nincs kialakítva tevékenységterv az óvodai gyermekhangszerhasználatra az interjú 11. kérdésére adott válaszok alapján. Ennek eredményeként az óvodapedagógusok főképp egyéni tapasztalataikra

támaszkodnak a gyermekhangszerek alkalmazásával kapcsolatban. A régebb óta a pályán dolgozó óvodapedagógusoknak könnyebb dolga van ebben az esetben, mivel hosszabb ideje vannak a területen és megfelelő tapasztalatokkal rendelkeznek.

A 8. interjúkérdésre sokféle választ kaptunk, amelyek különböző tulajdonságokat hangsúlyoztak. A nyilatkozók 60%-a, hat interjúalany említette a kreativitást és az empátiát. Meglepően kevés, csak három személy emelte ki a zenei képességek fontosságát, valamint csak kettő óvodapedagógus szorgalmazta a rugalmasságot, a segítőkészséget és a szervezőkészséget. Továbbá egy interjúalany hangsúlyozta a problémamegoldó és az együttműködési készséget: *„Az empátia és kreativitás mellett fontos, hogy az óvodapedagógus rendelkezzen megfelelő szintű segítőkészséggel, együttműködési -és problémamegoldó készséggel.”* Az interjúalanyok válaszai széles skálán mozogtak, ami azt mutatja, hogy különböző szempontok fontosak számukra az adott kérdésben. Az interjú során csak egyetlen interjúalany említette, hogy az óvodapedagógusnak fontos, hogy szeressen játszani: *„Az óvodapedagógusnak empatikusnak és szociálisan érzékenynek kell lenni. Kreatív legyen és jó szervező képességgel rendelkezzen. Legfontosabb, hogy szeressen játszani!”* Ez az információ kiemelkedő fontosságú, mivel a játék az óvodapedagógus munkájának szerves részét képezi. A játék segíti a gyerekek fejlődését, kreativitásuk kibontakozását és szorosabb köteléket teremt az óvodapedagógus és a gyerekek között. A kutatás szempontjából a következő mondat lehet még kiemelendő: *„Az óvodapedagógus legyen zeneileg művelt, kreatív, bátor, rendelkezzen jó humorérzéssel és legyen jó modell a gyermekek számára.”* – mondta a 7. interjúalany. Ezek az eredmények egyértelműen alátámasztják, hogy az óvodapedagógusnak számos különböző tulajdonsággal kell rendelkeznie annak érdekében, hogy hatékonyan támogassa a gyermekek alkotótevékenységét. Az empátia, a kreativitás, a türelem és a rugalmasság olyan kulcsfontosságú képességek, amelyek lehetővé teszik számára, hogy optimálisan segítse a gyerekek fejlődését és inspirálja őket alkotásra.

A 6. és 7. interjúkérdések segítséget nyújtanak az első kutatási kérdés megválaszolásához. Mind a tíz óvodapedagógus egyetértett abban, hogy a gyermekhangszerek szerepe elsősorban zenei élmények megteremtése és örömforrás biztosítása az óvodában. Ezen felül az interjúalanyok között volt, aki megemlítette a gyermekhangszerek fontosságát az ízlésformálásban, az érzelmi nevelésben és a tapasztalatszerzésben is. *„Az óvodai zenei nevelés során kulcsszerepet játszanak a gyermekhangszerek az örömszerzésben, az ízlésformálásban és a zenei élmények szerzésében.”* – említette az 5. interjúalany. Bár ezeket a szerepeket csak egy-két interjúalany említette, jelzik az eszközök sokoldalúságát és azok gazdagító hatását az óvodai zenei nevelésben. Ez az eredmény arra utalhat, hogy a gyermekhangszerek alkalmazása különféle területeken lehetőséget kínál az óvodapedagógusoknak a gyermekek széleskörű fejlődésének támogatásában. A használatuknak gyakorisága megfelel az elvárásoknak, mivel négy személy alkalmanként, valamint három-három interjúalany hetente vagy rendszeresen használja azokat. Ez mutatja, hogy a gyermekhangszerek többnyire rendszeresen és hatékonyan integrálódnak az óvodapedagógusok munkájába és a zenei tevékenységek állandó eszközei, így szinte elengedhetetlenek az óvodai zenei nevelés sikeres megvalósításához.

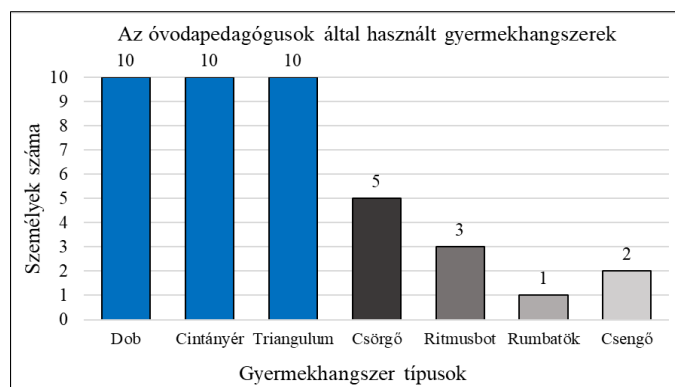
A tíz óvodapedagógus összesen hét különböző gyermekhangszert ajánlott a gyerekeknek a zenei tevékenységeikhez. Az említett hét hangszer között megtalálhatók olyanok, mint például a dob, a cintányér, a triangulum, a csörgő, a ritmusbot, a rumbatök és a csengő. Ezek a gyermekhangszerek kiválóan alkalmasak a gyermekek zenei tevékenységének támogatására,

lehetővé téve számukra, hogy kreatívan fejezzék ki magukat és élvezettel vegyenek részt a zenei játékokban és élményekben.

A tíz interjúalanyból tíz említette a dobot, a cintányért és a triangulumot, mint az óvodai zenei tevékenységhez használt ritmushangszert. (lásd: 5. sz. ábra).

Minden óvodapedagógus egyöntetűen hangsúlyozta, hogy a gyermekhangszerek nem csupán

5.sz. ábra: Az óvodapedagógusok által használt gyermekhangszerek
(Forrás: saját diagram)

örömforrások és zenei élmények közvetítői, hanem kiváló eszközök is a kiemelt zenei feladatokhoz. Különösen fontosnak tartják ezeket az eszközöket a zenei hallás és a ritmusérzék fejlesztése szempontjából. A 10. interjúalany szavaival élve: „*Véleményem szerint fontosak a gyermekhangszerek az érzelmi nevelés szempontjából, illetve a ritmusérzék és a zenei hallás fejlődését is segítik.*” A 3. interjúalany álláspontja a gyermekhangszerekről: „*Nagyon szeretik a gyerekek, fontos zenei eszközök főleg a kiemelt zenei feladathoz.*” Minden interjúalany alkalmazza ezeket az eszközöket az óvodai gyakorlatban, többségük heti vagy akár napi rendszerességgel. A gyermekhangszerek széles körű használata a megkérdezettek szerint tehát általános gyakorlatnak tekinthető az óvodai nevelésben, amelynek fontos szerepe van a gyerekek zenei fejlődésében és nevelésében.

A 9. interjúkérdés arról kérdezte az óvodapedagógusokat, hogy milyen szempontokat vesznek figyelembe a gyermekhangszerek kiválasztásakor. Emellett feltárta, hogy mely hangszereket preferálják leginkább és melyeket alkalmazzák leggyakrabban a gyakorlatban. Az interjúk során minden óvodapedagógus kiemelte, hogy a csoportösszetétel és a gyermekek fejlettségi szintje meghatározó szempont a gyermekhangszerek kiválasztásában. Erre a kérdésre kiemelkedő választ adott a 4. interjúalany: „*A gyerekek életkorát és fejlettségi szintjét figyelembe véve választom ki a legmegfelelőbb hangszert. Fő szempont, hogy az adott eszköz tartós és figyelemfelkeltő legyen. Gyakran preferálok a ritmushangszereket, mivel ezek könnyen alkalmazhatók a különböző zenei feladatokhoz.*” A pedagógusok hangsúlyozták, hogy ezek a tényezők alapvetően befolyásolják a megfelelő eszközök kiválasztását és használatát az óvodai zenei tevékenységek során. Egy pedagógus kiemelte, hogy a gyerekhangszereknek tartósnak és figyelemfelkeltőnek kell lenniük, hogy hosszú távon is élvezetesebbek maradjanak a gyermekek számára. Egy másik pedagógus gyakran használja ezeket a hangszereket visszhangjátékokhoz, amelyek segítik a gyerekek szociális és kommunikációs készségeinek fejlesztését. A kutatás szempontjából a legrelevánsabb válasz a következő volt: „*Fontos, hogy a gyermekhangszerek a gyerek kezének megfelelő méretűek legyenek, továbbá a fejlettségi szintjüket figyelembe véve választom ki a legmegfelelőbb hangszert. Fontos számomra, hogy az*

adott eszköz sikerélményt nyújtson számukra.” - mondta az egyik óvodapedagógus. Mivel mind a tíz óvodapedagógus használ gyermekhangszert, így a 14. kérdés az ő esetükben nem releváns.

Az óvodapedagógusok kiemelkedő fontosságot tulajdonítanak a gyermekhangszerkészítésnek, ahogy azt a 10. kérdés során is megemlítették. Minden óvodapedagógus készít hangszereket, nyolc személy a gyermekekkel együtt, hiszen ezáltal lehetőséget teremtenek számukra a kreativitás kibontakozására. Az interjúalanyok mindegyike megemlítette, hogy gyakran használnak sajtosdobozokat hangszerek készítéséhez. *„A gyermekekkel együtt szoktunk gyermekhangszereket készíteni növényi részekből, termésekből. Fontos számomra az újrahasznosítás, így gyakran készül egyszerű sajtosdobozból is dob.”* – jelentette ki a 2. interjúalany. Többen említették, hogy a terméseket, terményeket, kavicsokat, kupakokat és papírhengereket felhasználva szoktak dobokat és csörgőket készíteni a gyermekekkel együtt. Az interjú kezdetén feltételeztük, hogy minden pedagógus említeni fogja az újrahasznosítás fontosságát, ám ez nem igazolódott be és csak ketten hangsúlyozták ennek jelentőségét az óvodai tevékenységek során.

A 15. és 16. interjúkérdés a zenei improvizáció és spontán zenei tevékenységek fontosságát és gyakorlatát célozta meg az óvodapedagógusok körében, melyre változatos válaszok érkeztek. Tíz óvodapedagógusból hat fő hangsúlyozta, hogy a spontán zenei tevékenységek főként a szabad játék során történnek. Az óvodapedagógusok többsége az eszközökkel való zajkeltést, a dobolást és a ritmizálást említette fő spontán zenei tevékenységként. Többen kiemelték a spontán éneklés, a körjáték és a mondókázás gyakori előfordulását és néhányan beszéltek az énekelve beszélés és a dallamimprovizáció jelentőségéről is. Az elvárásokkal ellentétben, melyek szerint minden interjúalany hangsúlyozni fogja a mintaadás fontosságát, csupán három fő emelte ki ennek jelentőségét. Ezáltal a válaszok változatossága mutatja az óvodapedagógusok különbözőségét a zenei tevékenységekkel kapcsolatban. Az óvodapedagógusok véleménye nagyban eltért a zenei improvizáció támogatásával kapcsolatban, és szinte nem született két egyforma válasz. Azonban volt, aki kiemelte az eszköz, hely és idő biztosítását, valamint a bátorítás és az egyéni szereplés lehetőségét. Emellett fontosnak tartották, hogy a gyerekek bekapcsolódjanak a spontán zenei tevékenységekbe és az óvodapedagógusok vegyenek részt közös alkotásokban. A 6. interjúalany szavaival élve: *„A pedagógus oldaláról fontos a mintaadás, hiszen a gyermekek a hozzájuk közel álló, szeretett személyeket szívesen utánozzák.”*

Az interjú 17. kérdése azt vizsgálta, hogy mennyire fontos az együttműködés és az empátia a zenei tevékenységek során. Az együttműködés és az empátia kialakulása szorosan összefügg a csoportban tevékenykedő felnőttek hozzáállásával és a gyermekek életkorával. Három interjúalany hangsúlyozta a felnőttek mintájának fontosságát, melyet a gyerekek követnek, valamint azt, hogy az empátia és az együttműködés alapjai már az óvodás korban elkezdődnek. Két óvodapedagógus rámutatott arra, hogy az empátia és az együttműködés fejlődése függ az egyéni fejlettségtől és az életkortól. Az interjúalanyok fele azt erősíti, hogy az empátia és az együttműködés nélkülözhetetlen az óvodások zenei tevékenységei során, továbbá ezek alapvetőek az élet minden területén.

Az óvodapedagógusok sokféle választ adtak a zenei tevékenységek során felmerülő konfliktusok kezeléséről szóló 18. kérdésre. Ezek a válaszok tükrözik a pedagógusok különböző megközelítéseit és tapasztalatait ebben a témában. Az interjúalanyok véleményei alapján a zenei tevékenységek, mint például az együtt éneklés vagy az énekes játékok, számos

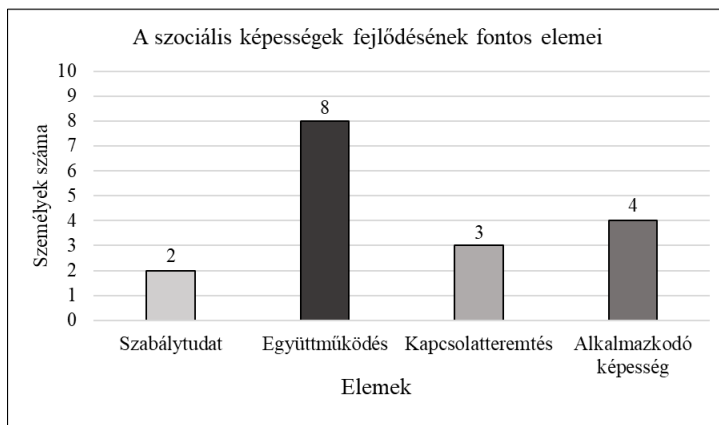
módon hozzájárulhatnak a konfliktusok megelőzéséhez és feloldásához. Az egyik megközelítés szerint a zene derűs, nyugodt légkört teremt, míg mások szerint közvetlenül a konfliktusok kezelésére szolgál. A zene érzelmi síkon hat és olyan játékokkal társul, amelyek együttműködést igényelnek, ezáltal feszültségoldó hatással bír. Az éneklés és a dalok alkalmazása gyakran hatékony eszköz a konfliktusok elterelésére és feloldására, valamint a csoporttagok közötti pozitív légkör kialakítására. Az óvodapedagógusok felelőssége az, hogy empátikusan és kedvesen kezeljék a konfliktusokat, valamint megfelelő környezetet biztosítsanak a gyermekek számára.

Az 12. és 13. interjúkérdések által nyert válaszok segítséget nyújtanak a második kutatási kérdés megválaszolásához. A 12. interjúkérdésre adott válaszok alapján az óvodapedagógusok mindegyike egyetért abban, hogy a gyermekhangszerek pozitívan befolyásolják a kreativitást és a motoros képességeket. A gyermekhangszerek és azok általi játék számos pozitív hatással bír a gyermekek fejlődésére. Az interjúk során a megkérdezett tíz személyből ketten hangsúlyozták, hogy a gyermekhangszerekkel való játék komplex tevékenység, amely több különböző képességet is fejleszt, mint például a problémamegoldó gondolkodást. Ezenkívül, a megkérdezett interjúalanyok közül négy fő kiemelte, hogy a gyermekhangszerek által a gyermekek ritmusérzéke fejlődik. A hangszerjáték során a gyerekeknek lehetőségük van különböző ritmusokat kipróbálni és létrehozni, ami segíti a ritmusérzék kialakulását és fejlődését. A finommotoros készségek fontosságát is hangsúlyozzák az interjúalanyok. A tíz óvodapedagógusból hat fő kiemelte, hogy a gyermekhangszerek használata során a gyerekeknek finom mozgásokra van szükségük, amely fejleszti a finommotoros képességeket, például az ujjmozgásokat. Ezen kívül a szem-kéz koordináció is fontos szerepet játszik a gyermekhangszerekkel való játék során. Az interjúalanyok 70%-a, azaz hét fő említi meg, hogy a gyermekhangszerekkel való játék segíti a gyermekek szem-kéz koordinációjának fejlődését, amely elengedhetetlen az optimális motoros készségek kialakításához és a kreativitás kibontakoztatásához. Az interjúalanyok által említett fejlesztő hatások mellett fontos megjegyezni, hogy a gyermekhangszerek rendszeres használata ösztönzi a figyelmet és a koncentrációt, ami elengedhetetlen az optimális motoros készségek és kreativitás kibontakoztatásához. Ezenkívül, a gyerekek saját kezükkel készíthetnek hangszereket, ami további lehetőséget ad a kreativitásuk kibontakozására és az önbizalmuk építésére. Továbbá a gyermekhangszerek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a gyermek saját kreatív ötleteit megvalósíthassa. Az 5. interjúalany gondolatai a gyermekhangszerekről: *„Rendkívüli módon elősegítik a kreativitás kibontakozását, hiszen kipróbálhatja a gyermek, hogy ő azzal a hangszerrel mit tud alkotni. Egy gyermekhangszeren való játék többcsatornás figyelmet, koordinációt, szem-kéz koordinációt és kognitív tevékenységet igényel. Ez egy annyira komplex tevékenység, hogy rendkívül sokoldalú a fejlesztő hatása. Ha csak a különböző ritmusokat próbálgatja a gyermek az adott hangszeren, már akkor is fejlődik a kreativitása és a motoros készségei.”* Összeségében, az interjúalanyok egyöntetűen állítják, hogy a gyermekhangszerek rendkívül sokoldalú eszközök a gyermekek fejlődésében, és fontos szerepet játszanak a kreativitás és a motoros képességek fejlesztésében.

A 13. interjúkérdés arra kereste a választ, hogy a gyermekhangszerek miképp befolyásolják a koncentrációt és a szociális készségeket. A megkérdezett óvodapedagógusok egyöntetűen azt válaszolták, hogy a gyermekhangszerek használata kivételesen magas szintű koncentrációt igényel a gyerekektől, különösen akkor, ha megpróbálják utánozni a zenélés mozdulatait. Kettő

interjúalany hangsúlyozta, hogy a gyermekhangszerekkel való játék során kiemelten fontos a szabályok betartása, mivel ez hozzájárul a harmonikus közös zenéléshez. „A gyermekhangszerek használata magas szintű koncentrációt igényel, különösen akkor, ha a gyermek utánozza a zenélés mozdulatait, és fontos, hogy a gyerek megfelelően kövesse az eszköz használatára vonatkozó szabályokat. Az együttes, csoportos használat során pedig fejlődnek a

6. sz. ábra: A szociális képességek fejlődésének fontos elemei
(Forrás: saját diagram)

szociális készségek, hiszen a gyerekeknek együtt kell működniük egymással és megosztaniuk a hangszer használatát.” – említette az 1. interjúalany. Az interjú során nyolc fő említette, hogy az együttes vagy csoportos hangszerhasználat során a gyermekeknek együtt kell működniük és megosztaniuk a hangszer használatát, ami fejleszti a szociális készségeiket és megtanulnak egymásra figyelni. (lásd: 6. sz. ábra).

Ahogy a 4. interjúalany kiemelte: „A hangszerjáték és a zenei együttlét olyan környezetet teremt, ahol a gyerekek megtanulhatják az együttműködést, támogatást és empátiát, ami hozzájárul a szociális készségeik fejlődéséhez.” Emellett a gyermekhangszerek segítik a gyerekek koncentrációját, és fejlesztik türelmüket és empátiájukat, ami elengedhetetlen a közösségi kapcsolatok kiépítéséhez és az együttműködéshez. Három fő az interjú során arról beszélt, hogy a gyermekhangszerek használata, mivel közös tevékenységet jelent, így lehetőséget teremt a kapcsolatok kialakítására és erősítésére más gyerekekkel. Négy óvodapedagógus hangsúlyozta, hogy a gyermekhangszerekkel való foglalkozás során a gyerekeknek fontos megérteniük, hogy alkalmazkodniuk kell egymáshoz annak érdekében, hogy zökkenőmentesen tudjanak együtt játszani. Összességében a gyermekhangszerek fontos eszközök a gyermek fejlődésében, segítve koncentrációjukat és szociális készségeiket is.

Az interjú egy olyan kérdéssel zárult, amely lehetővé tette az interjúalanyok számára, hogy megosszanak bármilyen további gondolatot vagy tapasztalatot, amelyet fontosnak tartottak a témával kapcsolatban. A tíz óvodapedagógusból öt osztotta meg a gondolatait. A 2. és a 3. interjúalany rendkívüli gyermekközpontúsága figyelemreméltó. A 2. interjúalany gondolatai: „Nagyon fontosnak tartom, hogy hagyjuk a gyerekeket szabadon tevékenykedni, nem szabad a zenei tevékenységeket egy napra leszűkíteni, inkább a mindennapjainkba teljeskörűen be kell illeszteni ezeket a tevékenységeket”. A 3. interjúalany ezt a gyermekközpontúságot tovább erősítette: „Szívem csücske a zenei nevelés, az egyik erősségem ez. Szívesen alkalmazom a zenét minden területen és a hallgatókat is arra ösztönzöm, hogy a zenével fegyelmezzünk, érzelmeket váltsunk ki, vigasztaljunk és boldogságot hozunk a gyermekek mindennapjaiba.” Három

óvodapedagógus hangsúlyozta a gyermekhangszerek fontosságát és pozitív hatásait a gyermekek fejlődésére. A kutatás egyik legrelevánsabb gondolatát az 5. interjúalany közvetítette: „A gyermekhangszerek játékanak és az együtt éneklésnek az öröme segíti a gyermekeket abban, hogy kibontakoztassák kreativitásukat és felfedezzék a zene világát. Ez az élmény segít nekik megérteni és felfedezni a körülöttük lévő világot, miközben örömmel és csodálattal telnek meg mindennapjaik. Ezért fontos, hogy az óvodákban és más nevelési intézményekben lehetőséget adjunk a gyerekeknek a zenélésre és az éneklésre, hiszen ezek az élmények gazdagítják és formálják az ő életüket.” Fontos, hogy az óvodapedagógusok megosztották a gondolataikat és véleményüket, mert ez segíthet abban, hogy jobban megérthessük az óvodai környezet és pedagógiai gyakorlat kihívásait.

6. A kutatás összegzése, következtetések

Az interjú során átfogó betekintést kaptunk a kutatásban résztvevő óvodapedagógusok zenei tevékenységébe, amely segített számos fontos információ megszerzésében. Felmérhettük az óvodai környezetben elérhető hangszerek kínálatát és azok használatának gyakoriságát. Részesei lehettünk a pedagógusok gondolatainak a gyermekhangszerek szerepéről az óvodai zenei nevelésben, és közelebb kerülhettünk annak megértéséhez, hogy ezek a hangszerek milyen módon segítik a gyermekek kreativitását, valamint motoros és szociális készségeinek fejlődését. Továbbá bepillantást nyerhettünk az óvodapedagógusok által alkalmazott módszerekbe a gyermekhangszerekkel való munka során. Az interjú során lehetőség volt a pedagógusok személyes véleményeinek és tapasztalatainak megismerésére a témával kapcsolatban. Ezek az információk értékes alapot nyújthatnak a jövőbeli óvodai zenei nevelési gyakorlatok és programok fejlesztéséhez.

Az interjú alapján kapott adatok szerint megállapítható, hogy a vizsgált tíz óvodapedagógusból kilenc rendelkezik hangszeres jártassággal és ezen belül mindegyikük preferálja a furulyát hangszerként. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalommal, amely hangsúlyozza az óvodapedagógusok hangszeres jártasságának fontosságát. Bár az óvodában nem jellemző a hangszeres kíséret hiánya, hangsúlyozni kell a hangszerhasználat fontosságát.

Az óvodapedagógusok válaszai megegyeznek Forrai Katalin gondolataival, ami megerősíti azokat az információkat, amelyek a szakirodalomban olvashatóak, miszerint az óvodában használt leggyakoribb hangszerek a dob, a háromszög és a cintányér.⁴¹

A gyermekhangszerek sokoldalú eszközök az óvodai pedagógiai gyakorlatban. Az óvodapedagógusok széles körű egyetértésben vannak abban, hogy ezeknek a hangszereknek a használata fontos a gyermekek fejlődése szempontjából. Az interjúalanyok megerősítették azt az elképzelést, hogy az óvodai zenei nevelésben a gyermekhangszerek létfontosságúak az örömszerzés, az ízlésformálás és a zenei élmények terén. Ezen hangszerek használata nem csupán szórakoztató és fejlesztő tevékenység, hanem a gyermek érzelmi fejlődésének és kreatív kifejezőképességének pozitív meghatározója is.

A pedagógusok hangsúlyozták, hogy a gyermekhangszerek interaktív és inspiráló jellegük révén segítik a gyermekek kibontakozását az óvodai zenei tevékenységek során. A válaszok elemzése során megfigyelhető volt, hogy az óvodapedagógusok gyermekhangszer

⁴¹ Forrai Katalin (2022): Ének az óvodában. Móra Kiadó, Budapest

használatának gyakorisága változó. Egyesek rendszeresen használják ezeket az eszközöket az óvodai tevékenységekben, míg mások csak időszakosan vagy alkalmanként veszik igénybe őket. Ez a változatosság arra utalhat, hogy az óvodapedagógusok között eltérő megközelítések vannak a gyermekhangszerek használatával kapcsolatban. Néhányan lehet, hogy nagyobb hangsúlyt fektetnek más területekre, míg mások aktívan bevonják a gyermekhangszereket az óvodai gyakorlatba. E megfigyelés alapján elmondható, hogy jelenleg nincs egységes megközelítés a gyermekhangszerek használatára. Ezért fontos lenne, hogy a jövőbeli kutatások és fejlesztések ezen a területen több figyelmet szenteljenek a gyermekhangszerek integrálásának módszereire és hatásaira az óvodai nevelésben. A cél az lenne, hogy hatékonyabb módon és szélesebb körben alkalmazzák ezeket az eszközöket a gyermekek fejlődésének támogatására.

Hegedűsné Tóth, Zs. (2021) megállapítása szerint Forrai Katalin elsődlegesen figyelembe veszi a gyermekek egyéni szükségleteit és fejlődési tempóját. Az óvodapedagógusok az irodalomban leírt elvekhez hasonló válaszokat nyújtottak, mivel a gyermekek életkorát és fejlettségi szintjét veszik figyelembe a gyermekhangszerek kiválasztásakor. Ez a megközelítés hangsúlyozza a gyermeki fejlődés egyéni jellemzőinek fontosságát a zenei nevelés folyamatában. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet (2012) szerint a zene akkor válik igazán részévé a gyermek mindennapjainak, amikor a felnőttre modellként tekint, és spontán utánozza őt. Az óvodapedagógusok közül csak néhányan említették, hogy a pedagógusnak kulcsfontosságú a mintaadás, mivel a gyermekek a szeretett személyeket utánozzák.

Az óvodapedagógusok tapasztalatai és véleményei alapján megállapítható, hogy a gyermekhangszerek használata számos fejlődési területet támogathat. A 6-7. és a 12-13. interjúkérdések segítségével sikerült válaszokat kapni a két kutatási kérdésre. A gyermekhangszerek főként zenei élmények megteremtésére és az örömszerzésre szolgálnak az óvodában. Ezen túlmenően, fontosak az ízlésformálásban, az érzelmi nevelésben és a tapasztalatszerzésben is. A megkérdezett óvodapedagógusok használnak gyermekhangszereket, bár a használat gyakorisága eltérő közöttük, egyenlő arányban alkalmanként, hetente vagy rendszeresen alkalmazzák ezeket az eszközöket. Tehát ezen eszközök használatának a rendszeressége óvodapedagógusfüggő. A gyermekhangszerek kiemelkedően sokoldalúak a gyermekek fejlődése szempontjából, hiszen alapvető szerepet töltenek be nem csupán a kreativitás, hanem a motoros és szociális képességek fejlesztésében is. A használatuk során a gyerekek aktívan részt vesznek a zenélés folyamatában, ami hozzájárul a finommotoros képességeik és kézügyességük fejlesztéséhez például az ujjak precíz mozgását és a szem-kéz koordinációt is gyakorolják. Emellett a közös zenélés segíti a gyermekek szociális készségeinek fejlődését is, mivel összehangolt tevékenység során tanulnak együttműködni, megosztani és kommunikálni egymással. Az óvodapedagógusoknak köszönhetően kiderült, hogy a gyermekhangszerek segíthetik a gyermekek koncentrációjának növelését, mivel a közös zenélés során a figyelniük kell egymásra és együttesen létrehozniuk a zenét. Ezenkívül a zenélés örömteli élmény lehet, ami hozzájárul a gyermekek motivációjához és érdeklődéséhez.

Az előzetes feltételezéseink alapján, melyek szerint a zenei tevékenységek kiváló lehetőséget kínálnak a gyermekek közötti konfliktusok megelőzésére és feloldására, jelen kutatást tekintve megerősítést nyertek. A gyermekhangszerek használata boldog, felhőtlen

léghőkört teremt az óvodai csoportokban, elősegítve ezzel a gyermekek együttműködését és empátiájának fejlődését. Ezáltal a zenei tevékenységek valóban hatékony eszközök lehetnek a konfliktuskezelésben az óvodai környezetben. A pozitív légkör megteremtése és az együttműködés és empátia kialakítása alapvető fontosságú a gyermekek számára az egészséges szociális fejlődés szempontjából. Ennek fényében a zenei tevékenységek nemcsak a zenei élmények nyújtására és a kreativitás fejlesztésére irányulhatnak, hanem a közösségépítés és konfliktuskezelés terén is fontos szerepet tölthetnek be.

7. Javaslatok és további kutatási irányok

Érdemes lenne még több interjút készíteni egy átfogóbb kép kialakítása érdekében. Különböző óvodák pedagógusainak megkérdezésével szélesebb perspektívát kaphatunk a gyermekhangszerhasználati szokásokkal kapcsolatban, így jobban megérthetjük a különböző intézmények módszereit.

Az óvodapedagógusoknak figyelembe kell venniük a gyermekek egyéni igényeit és fejlődési ütemét a hangszerek kiválasztásakor, és lehetőség szerint különböző hangszereket lenne célszerű alkalmazniuk, hogy minél szélesebb körű zenei élményeket nyújtsanak. Érdemes lenne továbbá, hogy az óvodák jól kidolgozott programot vagy tevékenységtervet készítsenek a gyermekhangszerek használatának támogatására, ott, ahol ez segítené az óvodapedagógusokat a hatékony és sokszínű zenei nevelés területén. Fontos lenne az óvodapedagógusok számára továbbképzéseket és szakértői támogatást biztosítani a gyermekhangszerek hatékonyabb integrálásához az óvodai tevékenységformákba. Ez lehetővé tenné számukra a gyermekhangszerek hatékonyabb alkalmazását és ennek révén a gyermeki fejlődés segítését.

Az óvodapedagógusoknak fel kell ismerniük és támogatniuk kell a gyermekek spontán zenei tevékenységeit, mivel ezek kreatív kifejező megnyilvánulásokat jelentenek és hozzájárulnak a zenei érzékenység kialakulásához. Bár a hangszeres oktatás kötelező része az óvodapedagógusi képzésnek, mégsem mindenki szerez hangszeres jártasságot. Ezért javasolható lenne, hogy a hangszeres képzés és továbbképzés során nagyobb hangsúlyt fektessenek a gyakorlati hangszeres készségek fejlesztésére, lehetőséget adva az óvodapedagógusoknak arra, hogy magabiztosan és hatékonyan alkalmazzák a hangszeres játékot az óvodai tevékenységek során.

Ezeket túl szorgalmazni lehetne a gyermekhangszerek rendszeresebb használatát az óvodákban, hogy elősegítsük a gyermekek zenei fejlődését és kreativitásának alakulását. Például, az óvodapedagógusok a hét egy adott napján szerveznének olyan zenei tevékenységeket, amelyek során a gyermekeknek lehetőségük lenne különböző hangszerekkel játszani, zenélni és énekelni. Ezek a tevékenységek nemcsak szórakoztatóak lennének, hanem segítenék a gyermekeknek megismerni és megszeretni a zene világát, valamint fejlesztenék a kreativitásukat és kifejezőképességüket. Ezáltal, az óvodai zenei nevelés még inkább kulcsfontosságú eleme lenne a gyermekek fejlődése szempontjából.

Érdemes lenne létrehozni egy játékgyűjteményt a vizsgált kérdésekre összpontosítva. Ennek egyik példája lehetne a gyerekek ösztönzése közös zenés alkotások létrehozására, mely segítheti a szociális készségek fejlődését. A zenei tevékenységek során érdemes lenne, a gyerekeket párokba, csoportokba osztani és a csoportok tagjai változnának időről-időre. Ez lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek a társaikkal dolgozzanak együtt és így fejlesszék szociális

készségeiket. Emellett amikor együtt zenélnek, az óvodapedagógusok segíthetnek nekik abban, hogy megtanulják, hogyan kommunikáljanak egymással. Ezen javaslatok alkalmazása segíthet abban, hogy a gyermekhangszerek ne „csak” zenei élményeket nyújtsanak az óvodában, hanem aktív szereplőivé váljanak a gyermekek szociális fejlődésének.

Álljon itt egy példa a gyermekek motoros készségeinek fejlesztésére. Az óvodapedagógusok tervezhetnek olyan játékokat, amelyek során a gyermekeknek mozogniuk kell a hangszerrel együtt. Például, egy nagyobb hangszerrel sétálhatnak vagy táncolhatnak a zenére, ezáltal fejlesztve egyensúlyérzéküket és térbeli koordinációjukat. A gyermekekkel érdemes lenne még olyan játékokat játszani, ahol a különböző anyagú és formájú hangszereket lehet megérinteni vagy megszólaltatni. Az adott tevékenység segíti a gyerekek érzékszervi fejlődését. Továbbá fontos, hogy biztosítsunk időt és teret a gyermekek számára, hogy szabadon felfedezhessék és kipróbálhassák a különböző hangszereket. A szabad játék során a gyerekek maguk találhatják meg a legmegfelelőbb módokat a hangszerekkel való játékra, ezáltal fejlesztve motoros készségeiket.

Számos játék létezik a kreativitás fejlesztésére is, amelyek izgalmas és szórakoztató módon ösztönzik a gyerekeket alkotásra. Az egyik ilyen játék a hangszercserés körjáték, ahol a gyermekek körben ülnek és gyermekhangszereken játszanak. Egy idő után hangszert cserélnek, így mindegyikük kipróbálhat különböző hangszereket. Egy másik nagyszerű játék a hangképző mese, ahol egy mesét olvasnak fel a pedagógusok és a gyerekek különböző hangszerekkel illusztrálják a történet eseményeit. Végül a hangszerszínelés nevű játékban különböző tárgyakat és anyagokat használnak hangszerek készítéséhez, így saját hangszereiket is megalkothatják.

*„Ahogy a zenész szüntelenül keresi a legszebb hangot,
úgy várja a zene a világmindenségben, hogy valaki megszólaltassa.”*
(Marlo Morgan)

Irodalomjegyzék

- Árgány, B. (2022). *„Hang-szereljünk!”*. [H. n.]: Magyar Kultúra Kiadó Kft.
- Atikovic, A., C`olakhodžic, E., Užic`anin, E., Petkovic, E., Nožinovic, A., Mujanovic, E., . . . Lilic, A. (2023). Age and Gender Differences in Anthropometric Characteristics and Motor Performance of 3 through 6 Young Kids Aged. *Children*, 1-10.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 21., forrás: <https://www.mdpi.com/2227-9067/10/3/590>
- *Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet.* (2012).
Letöltés dátuma: 2024. 01. 14., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
- Balogh, M., & Czikó, G. (2000). *Az óvodai zenei nevelés módszertana 1.rész*. Losonc: [K. n.].
Letöltés dátuma: 2024. 01. 08.
forrás: <http://magyarutca.org/nyeomszsz/orszavak/pdf/Ovodai+zenei+neveles.pdf>
- Balogh, M., & Czikó, G. (2000). *Az óvodai zenei nevelés módszertana 3.rész*. Losonc: [K. n.].
Letöltés dátuma: 2024. 01. 08.
forrás: <http://magyarutca.org/nyeomszsz/orszavak/pdf/BaloghCzikoOvodaiZeneTeljes3.pdf>
- Bär P., F. (2003.). *Mi MICSODA Hangszerek*. [H. n.]: Tessloff és Babilon Kiadó.
- Barkóczi, I., & Pléh, C. (1977). *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata*. Kecskemét: Petőfi Nyomda.

- Bastian, G. H. (2001). Ergebnisse einer sechsjährigen Langzeitstudie über Wirkungen von Musik und Musizieren auf die Entwicklung 6- bis 12-Jähriger. *Kinder optimal fördern - mit Musik*, 1-5.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 21.
forrás: chrome-extension://ehhttps://solveigliedtk.com/wp-content/uploads/2022/06/Artikel-zur-Bastian-Studie-Kinder-foerdern-mit-Musik.pdf
- Bernstein, B. (1971). *Társadalmi osztály, nyelv és szocializáció*. [H. n.]: [K. n.].
Letöltés dátuma: 2024. 01. 17.
forrás: https://mnytud.arts.unideb.hu/tananyag/szocl_gyak/bernstein-tarsadalmi_osztaly_nyelv_es_szocializaci%C3%B3.pdf
- Borbélyová, D., & Slezáková, T. (2015). *A pedagógiai szervezési feltételek optimalizációja a gyermek első évfolyamba való beilleszkedésének kontextusában*. Képzés és gyakorlat, 13. evf. 1-2. sz.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 17.
forrás: https://epa.oszk.hu/02600/02641/00009/pdf/EPA02641_kepzes_es_gyakorlat_2015_1-2_007-028.pdf
- Csapó, B. (2012). *Mérlegen a magyar iskola*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 04.
forrás: https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/1411/1/Merlegen_ZSA_KL_JSZ.pdf
- Csíkszentmihályi, M. (2008). *Kreativitás A flow és a felfedezés, avagy a találékonyság pszichológiája*. (A. Keresztes, Ford.) Budapest: Akadémiai Kiadó.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 07., forrás: <https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/kreativ.pdf>
- Diener, K., Kerecsényi, L., Vargha, I., & Vikárné Forrai, K. (1972). *Ének zene az óvodában*. Budapest: Tankönyvkiadó Budapest.
- Eöry, V. (2013.). *Magyar értelmező szótár diákoknak*. [H. n.]: Tinta Könyvkiadó KFT.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 06.
forrás: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/8869/Magyar_ertelmezo_szotar_diakoknak.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Falus, A. (2016). *Zene és egészség*. [H. n.]: Kossuth Kiadó.
- Forrai, K. (2022). *Ének az óvodában*. [H. n.]: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó ZRT.
- Gönczy, L. (2009). *Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon*. [H. n.]: Magyar Pedagógia 109. évf. 2. szám 169–185.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 15.
forrás: <https://magyarpedagogia.bibl.u-szeged.hu/index.php/magyarpedagogia/article/download/417/404>
- Hegedűsné Tóth, Zs. (2021). Az óvodai ének-zenei nevelés módszertanának alakulása – Forrai Katalin módszertani könyveinek elemző bemutatása. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 9. évf., 3. szám, 93–117.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 11. forrás: <https://ojs.elte.hu/gyermekeveles/article/view/3229/2986>
- Hirler, S. (2005). Frühe Kindheit – die ersten sechs Jahre. *Deutsche Liga für das Kind* 8. Jg., Heft 4, 8-13.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 16., forrás: <https://www.kindergartenpaedagogik.de/1362.pdf/>
- Koutsoupidou, T., & Hargreaves J., D. (2009). An experimental study of the effects of improvisation on the development of children's creative thinking in music. *Psychology of Music*, 251-278.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 17.
forrás: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0305735608097246>
- Mészáros, I. (1988). *Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Peham, C., & Traiger, L. (2017.). *Zene, A hangok bűvöletében*. [H. n.]: Babilon kiadó.

- Polgár, T., & Szatmári, Z. (2011). *A motoros képességek*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 21.
forrás: https://eta.bibl.u-szeged.hu/1628/1/motoros_kepessegek.pdf
- Sedef, S., & Canan E., Ü. (2013). Musical instruments made by small hands: A multifunctional activity at preschools in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 93, 1879-1884.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 16.
forrás: https://www.researchgate.net/profile/Sedef-Suener-Pla-Cer-da/publication/270848574_Musical_Instruments_Made_by_Small_Hands_A_Multifunctional_Activity_at_Preschools_in_Turkey/links/582d638a08ae004f74ba277a/Musical-Instruments-Made-by-Small-Hands-A-Multifu
- Szarka, J. (2007). Zenei elkötelezettségünk az óvodában II. sz. *Studia Caroliensia*, 51-68.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 14.
forrás: <http://www.kre.hu/portal/doc/studia/Cikkek/2007.2.szam/6.Szarka.Julia.pdf>
- Szarkáné Horváth, V. (1995). *Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana*. Dunaújváros: Dunaújvárosi Nyomda Kft.
- Tóth-Pajor Szabolcsné. (2016.). Kisgyermek zenei nevelésének gyakorlata az Óvodai Nevelés című szakfolyóirat 1990-2015 között megjelent cikkeinek tükrében. *Óvodai Nevelés*.
Letöltés dátuma: 2024. 01. 16.
forrás: https://www.parlando.hu/2017/2017-3/Toth-Pajor_Szabolcsne-DOLGOZAT.pdf
- Törzsök, B. (1982). *Zenehallgatás az óvodában*. Budapest: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft.
- Zsolnai, A. (2008). *A szociális készségek fejlődése és fejlesztése gyermekkorban*. [H. n.]: Iskolakultúra Online 2.

Melléklet

1. sz. melléklet: Interjúkérdések

Óvodapedagógus interjúkérdések

1. Melyik évben szerezte meg diplomáját?
2. Hány éve dolgozik óvodapedagógusként?
3. Mióta dolgozik ebben az intézményben és milyen pozíciót tölt be?
4. Játszik-e valamilyen hangszeren? Mely hangszeren/hangszereken játszik, illetve hol tanult hangszeren játszani?
5. Használja-e rendszeresen hangszertudását a gyermekek között? Milyen gyakorisággal? Fontosnak tartja-e, hogy az óvodapedagógus legalább egy hangszeren tudjon játszani? Miért gondolja így?
6. Véleménye szerint mi a gyermekhangszerek szerepe az óvodai zenei nevelésben? Milyen gyermekhangszerek állnak rendelkezésre az óvodában a zenei tevékenységek során és melyek a gyermekek körében kedveltek?
7. Milyen tapasztalatokkal rendelkezik a gyermekhangszerekkel kapcsolatban az óvodapedagógusi zenei tevékenysége során? Mennyire gyakori a használatuk az óvodai zenei nevelésben? Mely alkalommal tartja hasznosnak a gyermekhangszerek használatát?
8. Véleménye szerint milyen képességekkel kell rendelkeznie az óvodapedagógusoknak ahhoz, hogy a gyermekek alkotótevékenységét hatékonyan tudja támogatni?
9. Amennyiben használ gyermekhangszereket milyen szempontokat vesz figyelembe a kiválasztásukkor? Miért választja ezt/ezeket a hangszereket? Melyeket választja leggyakrabban és legszívesebben?
10. A meglévő hangszereken kívül szokott-e gyermekhangszereket készíteni a gyerekekkel vagy a gyerekeknek? Ha igen, milyen hangszereket?
11. Van-e speciális program vagy tevékenységterv az óvodában a gyermekhangszerek használatára? Amennyiben van, kérem ismertesse azt!
12. Ön szerint a gyermekhangszerek elősegítik-e a kreativitás kibontakozását és az óvodások motoros készségeinek fejlődését? Milyen módon? Miért gondolja így?
13. Mi a véleménye arról, hogy a gyermekhangszerek elősegítik a gyermekek koncentrációját és a szociális készségek fejlődését? Milyen módon? Miért gondolja így?
14. Amennyiben nem használ gyermekhangszereket mi az oka ennek? Kérem fejtse ki részletesen!
15. Milyen észlelései vannak a gyermekek spontán zenei tevékenységeivel kapcsolatban és mennyire szokott a csoportban előfordulni ilyen kreatív kifejező megnyilvánulás?
16. Hogyan bátorítja a gyermekeket zenei improvizációra az óvodai tevékenységek során és milyen módon támogatja az ilyen kezdeményezéseket?
17. Mennyire jellemző az együttműködés és az empatikus viselkedés a gyermekek között az óvodai környezetben a zenei tevékenységek során?
18. Milyen módon befolyásolják a gyermekek konfliktuskezelését a zenei tevékenységek? Kérem ossza meg saját tapasztalatait!
19. Van valami, amit szívesen elmondana vagy megosztana a témával kapcsolatban?